ناوەرۆکی

بەرگی یەکەم

فـەرهەنگی خـەم 5
سوپاسنامە 7
بەسەرکردنەوەیکی خێرای وێستگەکانی
ژیانی حەسیب قەرەداخی نەمر 8
فەرهەنگی خەم ١ 13
دەستی خۆزگە 15
بـارانـی چـاوەڕوانی 16
ڕووخسـاری یار 17
لە سێبەرتا 19
حـەزم ئـەکـرد 19
١- کـە، خـەوم دی 21
٢- ڕۆژی دوایـی 22
٣- شـەوی دووەم 23
٤- ڕێگەوبان 23
فەرهەنگی خـەم 24
ڕاز و گلەیی 24
ڕاز و ناز 26
دان پیـانان 28
داد 29
هەڵـچـوون 29
پرسـیـار و ئازار 29
لۆمـە 30
قسە هەزارە و دوانی بەکارە 30
خەم و خـەیاڵ 31
تابلۆکـان 33
نـزایەکی ڕەوا 34
ئـاوت 34
من + تـۆ = ١ 35
دڵم لە پێشـانگای تۆدا 36
ئەگـەر هاتی 37
چاوەکانت لە وێنەکانیـاندا 37
وێنەکـان 38
من و تـۆ 39
خۆشم ئەوێیت 40
نـەورۆز 42
ئاڵای بـەرز 44
فـەلەسـتین 46
دەنگێکی تیژ لەناو دەوارەکانەوە 47
دەنگێکی تیژتر لە هەر پەنایەکی نەخشەی
ئەم جیهانەوە 47
پێـداچوونەوەیەک 47
شەهیدەکان سەرژمێری دەکەن 48
کـۆڵ بەکـۆڵێن 49
مەینەت و ئەنجام 50
یاد و خۆشەویستی 52
شاعیرەکان 53
چوارینەکـان 55
تەیمانی فرمێسک 56
نامـەیەک بۆ (ح) 57
هۆرە و بەستە 58
سروودێک بۆ ڤیـەتنام 59
هاتوچۆیەک 61
ڕازی گۆزەی هەڵچوو 63
نوێژێکی قـووڵ 64
من و شیعرم 65
هەسـتێک 66
وەکـو 67
ئەگـەر ئەتەوێت 67
خـۆزگـە 68
ئەی شـۆخەکە 68
هەوەڵ مـەزات 70
بـێکـەس 72
کاکەی شوان 74
بـاران 75
چیرۆکی عـیسا 76
قژی چاو مەستێ 79
مـەلی ناو داو 80
وێنەی کچێکی شۆخ 81

هەموو فێنکی ئێوارەیە بەگوزەرە کەمانا
ڕائـەبـووریَ 82
لەبەردەم شانۆیەکدا 83
هۆنەر ئەگـری! 84
ئـەی ڕۆژ 86
بەهاری عومرم 88
ئەی دەنگخـۆش 89
فـەرهەنگی خـەم ٢ 91
کورتە شیعـرەکـان 93
گـەوهەری تاک 95
نالی، گۆران، قانع، سیاب... 96
ئەبێ بڕۆم 97
پەیڤ 97
گریان 98
بـاران 99
بۆ کـەژاڵ 100
چامـەکان 117
لەبیرەوەریی دوو سەد ساڵەی شاری
سلێـمـانیـدا 119
بۆ «محمد»ی جوانە مەرگ بۆ
باوکی «حەمە» 130
قـەتارە ئوپەریتە بۆ مناڵان 130
یادێکی کەژاڵ 139
مـێـزی چاوەڕوانی 140
بړووسکەیەک بۆ جگەر سووتاوێکی تر 141
کـەژاڵـی جـوان 141
وێنە شیعـرییەکـان 149
وەرزەکـان 150
کـۆچێکی ڕەش پۆش 154
کە بەهارمان نەبوو دەبا گوڵە پایزە بچنین 160
«نالی» ئەرجـوومـەندە 162
چۆن لە بیـری کەم؟! 164
بۆ کـانوونی ١٩٤٨ 165
عـەشق و عـاشق 166
گـەردەلوول 168
١- بەسـتـە و گـۆرانی 168
٢- گێڕانەوە 169
٣- داوا 169
٤- دوا گـۆرانی 170
کە من ڕووم کردە -گۆڵگۆسا- 170
بۆ ئەو نەورۆزەی هەمـوو وەرزێ نەورۆزە 174
بـڕیـار 175
ئێـوارانێک 177
دەست نیشـانێکی تازە 179
دەست نیشانێکی تازەتر 183
خـاتوزین و ئازار و هیـوا 185
بۆچلەی- ئەرجومەندی جوانەمەرگ 187
چاوێـکی کـاڵ 188
دەسـا وەرە 189
جەژنانە 190
ئەم چیـرۆکـە 191
دڵی هەڵواسـراو 191
دڵنیـام 192
جـوان 194
ڕێـگەم بدە 195
جێم مەهێڵە 195
سەردانێک لە گوڵـەژاڵە- پەخشـان 200
شەمی خۆم 202
گـردی زەعـتـەر 203
١٩٧٥ی ئافـرەتا 204
نەورۆز و ژوان 207
کـیژێکی جوان 211
بەبۆنەی لادانی تارا لەسەر پەیکەری شاعیری
مەزن حاجی قادری کۆییـیەوە 212
دیـوانـەی 214
گۆران 215
شێتیی شاعیر 216
ئەو چیرۆکەی هەتا ئێستا دوایی نەهاتووە 221
جوانێکی داوێن پاک 227
بۆرانی ڕەش 229
بەستەی شاعیـر 232
بـت 234
داری قـەرەداخ 236
شیوەنی جوانەمەرگمان (جمال)ی حاجی شێخ
کەریمی قەرەداخی 237
خۆشم ئەوێیت 238
جووجەڵە 239
ئەتهێنمەوە 240

گۆرانی 241
له وێنەت کوانێ بۆ گـۆرانی 242
ئەم شەقامە 243
شـاری کپ 246
دێـورەشـی لاڵ 249
گـۆرانی هۆنەر 251
سۆزێ بۆ زەردیاوا 253
لەژێر دووشا 254
مـریشکی سوورەوە کـراو 255
چپـەی یاد 257
وەرگیراو 260
لافی مـەرد 260
دەوری نامــەردانە 261
ئەی گـەل 262
بەختـیـار 264
لەیلی لە خـۆبایی 265
شاعیر کێیە ؟ 265
نـابـەزم 269
زیارەتی ئاسـانەی لەیلی دەربەدەر 271
هەیکەلی ئیـخلاص 272
سـلاو بۆ یار 275
بۆ شانازیی گەلی کورد سەید علی أصغر 276
بۆ جوانێکی ڕەنگ خورمایی 278
بۆ دەستە کچێک ناوی (شیرین) بوو 279
بۆ کچێک ناوی (بەختەوەر) بوو 280
بۆ جوانێکی بەناز و نەخۆش 281
بۆ کچێکی ڕووخسار جوان 281
گیپە 282
یاصاحبي 283
الشـامتـون 283
عـيناك هما الخلاصة 284
الی بسعـاد 285
السجل 285
عـيناك 286
سهام 286
أميـرة 287
فـەرهەنگی خـەم ٣ 289
نازی یار 291
«من»ێک کە عیشقم 291
ڕووباری شێت 293
ئۆپەرێتی کێشەی ژیان 294
ئەو دیوی شووشە 297
ئەز خولام 298
لەگەڵ شێـخێکدا 298
سەفەر و سۆناتاکانی 299
دوایین سـۆناتا 307
بۆ ساڵڕۆژی -مەلاعزیز-ی مەلا خالیدی
مـەحـوی 308
بـۆچوون! 309
جوانی مەی گێر 311
بۆ ئەمین زەکیی نەمر 313
خونچە و خاک 313
هەژاری تاوانە و هەژار تاوانبـار 314
بەدموجازات 315
تینوێتی 316
نـزا 316
کفرە حمەد 317
ئەی هاودەرد 317
کـەپر 318
دار بـەڕوو 319
ڕەیحـانە 319
چۆن و بۆچی 320
ڕەوتـەنـی 321
یۆتۆپیـای چامە 324
خەریکی من ون دەکەی 325
جـەنگ 325
کـێم خـۆش بوێت 326
مـەسـەلەیەک 326
سـەرچاوە 327
گرێ 327
پشت دانەواندن 328
نیشتمان 328
خۆر 328
دڵ و نـاخ 329
شـەقـام 329
مەڵێن یارت ستـەمکارە 330
سرتەسرتی دەنگوباسی ناخۆش 331
جەردە و گـەڕەک 331

گەلگامش و من 332
شەرابی شیعر 333
داکۆکییەکی ڕەوا 333
بەشی بێ بەش 335
ئـەوانـەی دەژیـن 335
من و بێـسارانی 336
ئەمـڕۆ و دوێنێ 336
سـەنگەری دڵ 337
سنووری خـۆشەویستی 339
ئێـوارە ماچ 340
شتێکە و دەیڵێم 341
قـۆڵ 342
ئۆپـەرێت 346
بۆ داربەڕووی شیعر 348
نامەی خەونێک و خەمێک 350
بۆ گۆرانی چیا خان 351
چیـرۆکێ لە هەندەرانەوە 352
یوسف و زلێخـایەکی تر 354
منی تەواو 355
بۆ گـۆرانی 356
عـیشقی ڕاستـیی 357
گیانەکەم 358
خـەم و تەم 359
بەرد باریـن 360
چەند کورتە شیعرێک 361
بۆ کۆچی مامۆستا و هاوڕێم د.کامیل بصير 362
لاوە و لەیلێ 366
میوان 368
ئەوەڵ سەحەرە 373
دڵ 377
پێکم 377
چـاوم 378
ملوانکەی شاعر 378
گـڕۆز 379
سیـزێفی ئەندێشە 380
بۆ ئەو قومرییەی قەفەزی لێ نایە! 380
خوا حافیز 381
ئەی شـۆخە ژن 382
من و بولبـول 383
کوردە عـاشق 384
نـوژدار 385
بۆ گـۆرانی 386
دز و قـازی 387
تاقی کردنەوەیەکی نوێ لە ڕێبازی شیعری
کلاسیکی کوردی دا 388
بیـردۆزەیەکی نوێ 388
سلاوێک بۆ مەولەوی 390
بێـرە 391
شـەوێکی خـۆش 393
شـەوێکی تر 394
دڵم خـۆشە 397
بەفرو یادی گڕگرتوو 398
زامی سـوتاو 400
کـراس 401
دڵ 401
خواپێداو 401
شیعری ئاخر زەمان 402
مەی و حەقیقەت 403
بۆ گـۆرانی 403
بۆ گـۆرانی 404
بۆ گـۆرانی 405
هاتیـتە ڕێم - بۆ گۆرانی 406
فـەرهەنگی خـەم ٤ 407
قوڕە سووری زمان و گۆزەی شیعر 409
نایێـمەوە 410
سوجدەی ستـایش 411
پرس و وەڵام 412
کێلگەی زامان 414
لەگەڵ ئەویندارانی حەقیـقەتدا 417
وەرن 418
چۆلەکەی وشە 421
لە فەرهەنگی خەمەوە بۆ دەربەنی پەپوولە 422
خەڵکی نیشتمان جێ دەهێڵن من نیشتمان
بەجێیی هێشتووم 423
هاتیـتەوە 425
لەچلەی دوکتۆر فاضل قەفتاندا 426
مەرحەبا ئەی جەهل و وەحشەت مەرحەبا 430
تـووڕە 432

ئاوی حــەیات 433
ئەو کـەسـانە 434
ڕوونـــاک 434
(. . .) 435
شەهید 436
بێنەو بەرە 436
سـەربەنەوە 437
حــەیرانی نوێ 440
پرس و خۆشـەویستی 444
زیـکـر 445
تـان و پـۆ 446
شیعر بۆ مێرد منداڵان 447
شووشە 449
دوو کــەس 449
بەرنامەی چالاکیی ڕۆژانەم 450
کورتیلە شیعر 451
الفیــة ابن المال 453
سـەرنج 455

ناوەرۆکی

بەرگی دووەم

قــەڵەم و بـارزانی 5
بۆ شێخ مـحمودی نەمر 7
پێـش تـۆ 11
یەهـوودا کــان 12
چاو زەردەکــان 12
هـای تـرێ 12
بڵـندگـۆ 13
من شاعـیرم 13
جـوانـکیلە یەک 13
پێـپـیلکە 14
ئـەی هـاوارە 14
گلەیی و ئازاد 14
لەعنەت.. لەعنەت 15
هێــمن ئاســا 16
تـۆڵە بـاران 16
ئەنفالەکان لە حـەوت وێنەدا یا لە حەوت
قــیـرائەتا........ 17
تێـهـەڵـکێش 20
هێشــتـا...! 21
بۆ شاعـیری جوانەمەرگ- مـحمد حسێن
هەڵەبجەیی 22
هەڵەبشـیـمـا 23
تێـهـەڵکیـشێ 23
تێـهـەڵکێشـێکی دی 24
تێهـەڵکێشی سێـیـەم 25
دوا تێـهـەڵکێش 27
پیـاچوونەوەیەک 27
جوانیـیت 29
ژن و خــاک و من 31
نامــەی.. نـارین 33
داری حــەد 34
گـەڕانەوە 35
ناکۆکەکان 36
شەڕ و ئاشـتی 37
نامەی کـۆتـایی 41
خۆشتـرین شـەراب 43
نامـەیەک بۆ نیگاری دورە وڵات...! 43
جامی لێـوت 45
لالـۆ کـەریم 46
بـووک و بـاوانـیی 46
گـۆرانی 47
ژنە پێـشـمـەرگە 48
شەهید 49
شـەکـر و زار 49
دێـوانـە 51
بۆ جوانەمەرگەکانی گوندی قڕگە 54
نالی، گۆران، قانع، سـەییاب.. هەتد 61
من هیچ نـاڵـێم 61
شەو و گـریان و مـەرگ 63
شەو و گـریان و مـەرگ 65
پاشەکی چامەی (شەو و گریان و مەرگ) 71
بۆ شەهـید حەمەڕەش 73
ئـاڵا... 74
نەتزانیــوە! 74
کەندەسـمە 75
(........) 76
لە پێشگاهی (خانی)ی نەمـردا 76
تێـهەڵکێشێ: 81
بۆ ئەو بێ نـازانەی... تەنهــا ، لە ســوێنی
درۆدا بەسـەریان دەکـەینەوە 82
نیشـتیمانم لە تەمەنی دوو هەزار و حەوت
سـەد ساڵـیدا 83
بۆ دایکی دڵـسۆز و پەنا : سـەردەشت 83
ژیــان 84

شەختەی ڕۆح 85
شەخسە شیعرینە 86
یوسف هەر بۆ زلێخایە 87
داستانی عەشق- مەم و زین پێشەکیی
داستانی عەشق 88
تابلۆی یەکەم 89
تابلۆی دووەم 90
تابلۆی سێهەم 92
تابلۆی چوارەم 94
تابلۆی پێنجەم 95
تابلۆی شەشەم 95
تابلۆی حەوتەم 96
تابلۆی هەشتەم 97
تابلۆی نۆیەم 97
فەرهەنگی خەم ٥ 99
دوو دێر –بەنهێنی– بۆ بارزانی 101
بارزانی 103
تێهەڵکێشی یەکەم: 104
تێهەڵکێشی دووهەم: 105
تێهەڵکێشی سێیەم: 105
تێهەڵکێشی چوارەم: 107
تێهەڵکێشی پێنجەم: 108
قەڵەم و بارزانی 110
بۆ تەقدیسی بارزانی چەپکە شیعرێکم هانی ... 112
پێشەکییەکی لەنوێ 112
بەردە نوێژ 114
بۆ چلەی ماتەمی پیرۆزیاد حەمە
صالح ژاژڵەیی 115
دەستم 117
ئەو... ئەوان 117
جێم کەرەوە 118
تەنها شۆخ 120
گۆرانیی چیا 120
تان و پۆ 121
شیعرێکی سادە 122
عاشق بەزام دەژی 122
بۆ دانای نەمر و مامۆستا... شێخ
محەممەدی خاڵ 123
باوەشی شوان 127
نیۆنی پووز 127
سەمماعە 127
ڕووبار 128
جوانووی چاو 128
ئاواتێک 129
شەخس 130
پایزی من 131
کورتە شیعرەکان 134
پشکۆ 136
خۆم و سکاڵام 137
عیشق و باوەڕ 138
نان و ماست 139
بۆ ئەکتەری جوان تریفەخان 140
بۆ چریکە و سۆز و پەیام و پەیمان خان 141
کاسە و قەدەح 142
دایە دایە 142
گوڵە سوورە 144
بەهای شیعر 145
بەهرەی خوایی 146
دوو کۆچ و دوو کۆچیاری مەزن 148
بۆ نیشتمان 150
مانگە شەوی باڵا 150
بەبۆنەی کردنەوەی زانکۆی سلێمانییەوە 151
ڕاپۆرت 154
برووسکەیەک بۆ یادی (دیلان) 156
مەی دێر 157
حەللاجی سەردەم 158
ئاوات 159
گوڵدان 160
دڵداری تۆم 161
سەنگەری ئازادیخوازان 163
بەڵێن 164
لێو 165
لەنگەرگرتن 166
قەڵبەزەی شیعر 166

ئافرەت 167
قەڵادزە 169
قەسەم 170
ماچ 174
چەند کورتە شیعرێک 175
دار ئەرخەوان 177
خەون و ماچ 179
ڕێ بەندانی وەرزی ئاگر 182
بۆ مامۆستا حسێن 185
ئۆف هەژاری 186
کۆپلە شیعرەکان 186
خەون و خەیاڵ 189
غەزەب 190
گرەو 190
کاروان 191
سەفیر 191
فریشتە 192
نووری پاک 193
خەون 194
بۆ منداڵان – قوتابخانەی ڕەفیق حیلمی 196
شەهیدان مژدەی شەفەقن 196
بۆ یادی میرزا مەنگوڕی 197
بۆ یادی پیری شاعیران میرزا مەنگوڕی 198
سەری ساڵی ١٩٩٦ 199
سروودی خانی 200
چراوگ 201
هونەری جوان 202
بۆ ئافرەتان 203
خەڵوە 206
بۆ منداڵان 206
وەرن 207
بۆ شێخ محەممەدی خەطیب 208
ڕۆیین 209
خوازیار 210
بۆ برای کۆچکردووم باوکی دوو شەهیدە
جوانەمەرگەکان کاک شێخ عثمان
قەرەداخی 211
بۆ مامی گەورەم، مامۆستای مەزنمان
مامۆستا عەبدولکەریم 212
کوێربێ بووار، بڕووخێ پرد 213
شەو 218
دایە حەوا 219
بەدمەست 219
مەهاباد 221
لەسەر گڵکۆی شاعیری پایەدار «هێمن» 222
درەخت 222
چاوگە 223
شیعرێکی کاریکاتێری 223
٣١ی ئازار 225
بۆ ڕاپەڕین 226
مێروولە 228
هۆنراوەیەکی سادە 229
دیاری 231
بەندەی خودا 232
برین بەدوای بریندا 234
بۆ یادی بوێژی نەمر –عەلی مەردان 236
دەزانیت...؟! 239
ئەوین و ئاڵا 240
ئاگر 240
هەور 241
ڕفین 242
بیرت دەکەم! 242
زێ 243
تۆزە بەهارە 244
نیزام شێواندن! 245
شیلە 245
سووتماکی عەشق 246
دژواری 247
باوەڕەکەم 247
ئێوارانێکی سوور 248
دان پیانانی فروغی کورد زادە 249
شووشە بۆن 250
بۆ (......) خانی شاعیر و شێخ 250
لە وەڵامی (وەڵامی ئەم چامەدا) 251

گمە 252
پێکی چاو 252
ئەو... خۆشەویستمە 253
خامۆشی 254
توحفـە 254
بـەش 255
قەوزە 256
بەرکـوڵ 257
گڕ 258
مامە خەمە 258
دڵی- نالی- کـە ئەنیـسی قـەرادەخـە،
ئێستەش داخی (سەرچاوە) و (دێوانە)ی
دار و دەوەنــە 259
بـایی بوون 262
بۆ ئەوەی حەقیقەت نەمان کوژێت
پێویستمان بەهونەرە 263
ئەنتەر ناسیۆناڵی برسییەکان 264
سێ تـاوان 265
پێداچوونەوەییێک 265
بازیبـەن 267
هـاتم 267
وا نەزانیت وشک دەبم 268
دەچم بۆ لای 269
بۆ شەهیدەکانی قازانقایە 269
گــوڵ باران 277
بۆ هۆنەر «شێخ سەلامی» نەمر 277
من و شتەکان 279
ئاگردان 279
فــرمــێــسکێکی ئەوەڵ ســەحــەری بۆ
عبدالله میدیای مەنگ 281
بۆ نەوای نۆبووک 284
(..........) 285
بۆ گـۆرانی 286
بۆ کاک صلاح 286
بۆ پێشەوا دوکتۆر قاسملۆ 287
لە شەهیدبوونی دوکتور شەرەفکەندی و
هاوڕێکانیـدا 288
سـروودی شـەهیـدان 291
بۆ یادی پەنجا سـاڵەی حیـزبی دیموکـراتی
کوردستان ـ ئێران 292
ئاغـام ئاخـوون 295
شیعر 296
شنە 297
لـۆ 297
بۆ هاوڕێی سەرکردە «تۆما تۆماس»ی نەمر.... 298
ئاخۆ؟ 299
کـۆشک 300
چاوبـزان 300
کۆپلەکانی دەم و چاو 301
بۆ کوردیی کۆچ کردوو مەلا محمد 302
بۆ شێخ حەسەنی برا و خزم 303
بۆ ١ی ئایار 304
لە هێلانەی هەڵۆوە بۆ فەجری خەندە 308
نوێژێکی نەبڕاوە 309
سوجدەی شوکر 310
چەند کۆپلە شیعرێکی گوڵی 310
بەڵێن 311
تۆ چیت دەوێ 312
کەڕنەڤاڵی تاوان 313
پێنجەم وەرزی دوای چلە 320
پـێکی ڕەش 321
بۆ هەژاری شاعیری هەژاران 324
(........) 325
(........) 326
ئاگـرەکان 327
صعـالکە 329
عیشقی خودایی 332
نزایەک 333
لەسەر گلکۆی حفصە کریم غفور خوشکی
هاوسـەرەکـەم 334
سـروودی ڕاپەڕین 334
برای مـانگرم 335
ئەڵڵاوەیسی 336
تـۆ و مـن 339

هـەوراز 340
بەڵێنێکی سەیر 342
بەبێ ڕتووش 344
دیـاری 346
خەونێکی خۆش! 347
هەسـتێک 348
کۆتایی ئاهەنگەکان 348
ئەندێشـەیێک 349
(بۆ ......) 350
دوو کورتە شیعر 351
قـەول 351
حەوت خەونەکە 352
وەڵامی چەند پرسیـارێک 354
حـەوت وێنە 355
ڕاوی حـەڵاڵ 356
مەسافە 357
بۆ مامی هەموان، بۆ کاکی هەموان 358
«بێکەس» شـەهیـدی وشـەی ڕوو سـوورە
نەمـــانی نابێ دەروونی شـــیـــعـــری
ئاگـرە و کـوورە تا، دێڕێ مـابێ 360
بەبۆنەی کـۆچی دوایی جـەنابی پایەدار و
شـاعـیـری ناودار و بوزرگـدار سـەید
طاهیری هاشمی 362
مـەڕۆن 363
ڕۆژبـاش 364
خـاتووزین 366
دوو چیـــــرۆک و «ســــالومـی» و
مەلۆتکەیەکی تازە 367
لەپێش دەمی مانگرتووەکـاندا 370
برسییەکان ڕاپەڕینتان موبارەک بێ ئاوارەکان
مـانگرتنیتـان تەدارەک بێ 372
ئێـرە چی بوو؟؟ 373
بورووسکەی ئەندێشـەم بۆ کـاک ئەنوەری
کـۆچکردوو 374
مـەشخـەڵانی نوێ 375
شێ سـوارەکـان 377
بورووسکەیەکی ڕەوا 379
سروودی پێشمەرگە 380
سروودی ئاڵا 381
نەورۆز و خـەبات 381
ڕێبـوار و تۆڵە 382
نـەورۆز 383
چیـمەن و خـەم و خوێن 386
بۆ یادی جەمالە ڕەشی شەهید 390
چەکەرەی کاوە 392
بۆ دایە گـەورەی پشـدەر 393
شـاژنێک 395
ئەیلوول بەپێوە وەسـتاوە 396
بۆ ئەندازیاری کارەبا حەمە سەعید گەلاڵی ... 399
(......) 399
بورووسکەیەک بۆ شاعیر کەژاڵ خان 400
بورووسکە شیعرێک بۆ سەرچناری شاعیر 401
قـەڵادزێ 402
ڕۆژی شەهیدی شیوعی 403
وەڵامی شیعرەکەی کاکە عەتا 404
هەتا کـەی 405
ئەی شـارەکـەم 405
لەسەر چی؟! 408
هاوارێک 408
زەنگی کاروان 410
بای بەڕە کۆن! 411
بۆ بژار و بۆ فـرۆ 414
خـۆ تۆ دایکی! 415
خـاک و خـەڵک 418
سلێمـانی 419
کورتە شیـعر 420
کـوردم 426

دوا سەرنج

لە ئامادەکردنی ئەم بەرهەمەدا بەشێوەیەکی تایبەتی، بەڕێزان دکتۆر عەبدوڵڵا ئاگرین و، ئەحمەد محەمەد ئابلاخی و ڕۆژنامەی کوردستان - ئۆرگانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و شێخ عەفان نەقشبەندی و لالۆ ڕەنجدەر چ بەناردنی دەستنووس یان وێنە و بەڵگەی جۆراوجۆر هاوکارییان کردین و سوپاسیان دەکەین. لەو بڕوایەشداین کە هێشتا شیعر و دەستنووسی دیکەی شاعیر لێرە و لەوێ لای دۆست و یارانی و لەناو ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکاندا ماون کە ئومێد دەکەین لە داهاتوودا بۆمانی ڕەوانە بکەن یان بیاندۆزینەوە و وەک پاشکۆیەک بۆ ئەم دیوانە سەرجەمە بلاوی بکەینەوە.

ڕێنووسی یەکگرتووی کوردی

تکا لە نووسرانی بەڕێز دەکەین:

بۆ بڵاوکردنەوەی نووسینەکانیان لە دەزگای ئاراس تکایە ڕەچاوی ئەم ڕێنووسەی خوارەوە بکەن کە پەسندکراوی کۆڕی زانیاری کوردستانە:

یەکەم: گیروگرفتی پیتی (و).

نیشانەی (و) لە زمانی کوردیدا بە شێوەی خوارەوە دەنووسرێ:

١- پیتی (و)ی کورت، واتە (و)ی بزوێنی کورت (و: u)

بۆ نموونە: **کورد. کورت. کوشت.**

Kurd. Kurt. Kust

٢- پیتی (وو)ی درێژ، واتە (وو)ی بزوێنی درێژ (وو: û)

بۆ نموونە: **سوور. چوو. دوو.**

Sûr. Çû. Dû

٣- پیتی (و)ی کۆنسۆنانت (نەبزوێن). واتە (و: w)

بۆ نموونە: **ئاوایی. وەرە. هاوار. ئاو**

دەنگی (و) لێرەدا هەندێک جار لە زاراوی کرمانجیی سەروودا دەبێ بە دەنگی (ڤ)

Awayî (Avahî). were. Hawar. Av

٤- پیتی (ۆ)ی کراوە. واتە (ۆ: o)

بۆ نموونە: **دۆڵ. گۆڕ. نۆ.**

Dol. Gor. No.

دووەم: گیروگرفتی پیتی (و)ی سەرەتای وشە.

هەر وشەیەک بە پیتی (و) دەست پێ بکات بە یەک (و) دەنووسرێت.

بۆ نموونە: **وریا. وڵات. وشە. ورد.**

wirya. wilat. wise. wird.

سێیەم: گیروگرفتی پیتی (ی):

نیشانەی (ی) لە زمانی کوردیدا بە شێوەی خوارەوەیە:

١- پیتی (ی)ی بزوێن. واتە (ی: î).

بۆ نموونە: **زەوی** – Zewî

٢- پیتی (ی)ی کۆنسۆنانت. واتە (ی: y)

بۆ نموونە: **یار** – yar

• **سەرنج** ١: پیتێکی (ی)ی بزوێنی فرە کورت هەیە کە لە نووسینی کوردی بە ئەلفوبێی لاتینیدا نیشانەی (i)ی بۆ دانراوە وەک لە وشەکانی: من – Min ، کن – Kin ، ژن – jin. ئەم نیشانەیە لە

نووسینی کوردی بە ئەلفوبێی عەرەبیدا نییە.

• **سەرنج ٢**: نیشانەکانی (ی)ی بزوێن و (ی)ی کۆنسۆنانت واتە (î) و (y) لە پیتی عەرەبیدا هەردووکیان هەمان نیشانەی (ی)یان هەیە بەڵام لە ڕاستیدا لە یەکتر جیاوازن و لە کاتی بە دوای یەکتر هاتنیاندا دەبێ هەردووکیان بنووسرێن.

وەک: **نییە. چییە. دیارییەکە. زەوییەکە.**

Nîye. Çîye. Dîyarîyeke. Zewîyeke

• **سەرنج ٣**: لە کاتی هاتنی سێ پیتی (ی) بە دوای یەکتردا وەک لە وشەکانی (**ئاواییییەکەمان**...) (**کۆتاییییەکەی**...) (**وەستاییییەکی**...) (**کۆتاییی بە کارەکە هێنا**) دەبێ بەسەر یەکەوە بنووسرێن، واتە سێ (ی) بە شێوەی (ییی) بە دوای یەکتردا دێن.

(Westayîyeki....) (Kotayîy be Kareke hêna)

چوارەم: گیروگرفتی پیتی (ڕ)ی گران، واتە (ڕ)ی نیشانەدار. ئەم پیتە لە هەر کوێیەکی وشەدا هات دەبێ بە نیشانەکەیەوە بنووسرێت. واتە لە سەرەتا و ناوەڕاست و کۆتایی وشەدا هەر (ڕ)ی گرانی نیشانەدارە.

وەک: **ڕۆژ. بڕیار. کەڕ.**

پێنجەم: گیروگرفتی پیتی (و)ی بەیەکەوەبەستن (عطف):

پیتی (و)ی بەیەکەوەبەستن، بە شێوەیەکی جیاواز لە وشەی پێش خۆی و پاش خۆیەوە دەنووسرێت و مامەڵەیەکی سەربەخۆی لەگەڵدا دەکرێت.

بۆ نموونە: **من و تۆ. ئارەزوو و وریا.**

• **سەرنج**: لە هەندێک وشەی لێکدراودا پیتی (و)ی بەیەکەوە بەستن بووە بەشێک لە هەردوو وشە لێکدراوەکە و بە هەموویان وشەیەکی سەربەخۆیان دروست کردووە.

وەک: **کاروبار. دەنگوباس. ئەلفوبێ. هاتوچۆ.**

لەم بارانەدا مامەڵەی سەربەخۆ لەگەڵ پیتی (و)ی بەیەکەوە بەستندا ناکرێت و وشەکە هەمووی بەسەریەکەوە دەنووسرێت وەک لە نموونەکاندا پیشانمان دا.

شەشەم: وشەی ناسادە چ ناو بێ یان زاراوە دەبێ بەسەریەکەوە وەکو یەک وشە دەنووسرێن. وەک:

ناو: **چەمچەماڵ. بێکەس. دڵشاد. زوورگەزراو. بێخاڵ. ناڵپارێز. میاندواو. کانیکەوە. سپیکرە.**

زاراوە: **ڕێنووس. ڕێپێوان. دەسبەجێ. جێبەجێ. نیشتمانپەروەر. دەستنووس. دەسبازی. وڵاتپارێز. ئازادیخواز. دووشەممە. سێشەممە. پێنجشەممە. یەکسەر. ڕاستەوخۆ. یەکشەوە** (مانگی یەکشەوە).

حەوتەم: پیتی (ت) لە کۆتای کار (فرمان)دا دەشێ بنووسرێت و دەشێ نەشنووسرێت.

وەک: **دێت و دەڕوات** (یان) **دێ و دەڕوا.**

هەشتەم: نیسبەت لە زمانی کوردیدا زۆربەی جار بەهۆی پیتی (ی) لە کۆتای ناودا دەکرێت.

وەک: **پێنجوینی. هەولێری.دهۆکی. شێخانی.**

هەروەها ئەم نموونانەی خوارەوە:

ئەحمەدئاوا: **ئەحمەد ئاوایی**

یارمجە: **یارمجەیی.**

تووزخورماتوو: **تووزخورماتوویی.**

شنۆ: **شنۆیی.**

ئاکرێ: **ئاکرێیی** (یان) **ئاکرەیی.**

لادێ: **لادێیی.**

• **سەرنج**: ئەو ناوانەی خۆیان بە پیتی (ی) تەواو دەبن پێویست ناکات (ی)ی نیسبەتیان بخرێتە پاڵ. وەک:

سلێمانی: **کامەران سلێمانی.**

کانیماسی: **حاجی حوسێن کانیماسی.**

ئامێدی: **ئازاد ئامێدی.**

نۆیەم: هەر وشەیەکی بیانی چ هاتبێتە ناو زمانی کوردییەوە، یان هەر ناو و وشەیەکی تر کە لە نووسینی کوردیدا دێتە پێشەوە، دەبێ بەڕێنووسی کوردی بنووسرێت.

وەک: **ئەڵڵا. قەڵەم. ئەکبەر. قاهیرە. ئۆتۆمۆبیل. دۆستۆیفسکی.**

دەیەم: ئامرازی (تر، ترین) کە بۆ بەراورد بەکاردێن دەبێ بەوشەکانی پێش خۆیانەوە بلکێنرێن. وەک:

جوان: جوانتر – جوانترین.

خاو: خاوتر – خاوترین.

• **سەرنج**: ئەم ئامرازەی (تر) جیاوازە لە وشەی (تر) کە بەواتەی (دی، دیکە) دێت. ئەمەی دوایی دەبێ بە جیاواز لە وشەی پێش خۆی دەنووسرێت.

وەک: **ماڵێکی تر، چیی ترم ناوێ.**

یازدەیەم: جێناوی نیشانەی وەک: ئەم. ئەو. ئەڤ.

ئەم جێناوانە ئەگەر ئاوەڵکاری (کات – یان – شوێن)یان بەدوادا هات پێیانەوە دەلکێن و دەبن بە یەک وشەی سەربەخۆ.

وەک: **ئەمشەو. ئەمڕۆ. ئەڤسال. ئەمجارە. ئەمبەر و ئەوبەر. ئەڤرۆ.**

دوازدەیەم: نیشانەکانی نەناسراوی وەک (...یەک، ...ێک، ...ەک) بە شێوەی خوارەوە دەچنە سەر وشەکانی پێش خۆیان:

١– ئەگەر وشەکان بە پیتە بزوێنەکانی (ا، ی، ە، ێ) تەواو بووبن ئەوا نیشانەی (...یەک)یان دەخرێتە پاڵ. وەک:

چیا: چیایەک.

زەوی: زەوییەک.

وێنە: وێنەیەک.

دێ: دێیەک.

٢– ئەگەر وشەکان بە پیتە بزوێنی (وو) یان هەر پیتێکی دەنگدار (نەبزوێن: کۆنسۆنانت) تەواو بووبن

ئەوا نیشانەی (ێک – لە کرمانجیی خواروو) و نیشانەی (ەک)یان لە کرمانجیی سەرووودا دەچێتە سەر.

خانوو: خانوویێک، خانووەک

گوند: گوندێک (کرمانجیی خواروو)، **گوندەک** (کرمانجیی سەروو).

ژن: ژنێک (کرمانجیی خواروو)، **ژنەک** (کرمانجیی سەروو).

سێزدەیەم: گیروگرفتی پاشگرەکانی (دا. ڕا. وە. ەوە)

ئەم پاشگرانە بە وشەکانی پێش خۆیانەوە دەلکێنرێن. وەک:

دا: **لە دڵدا** (هەر برینێ کە لە دڵدا هەیە سارێژی کەن). (خەمێکم لە دڵدایە).

ڕا: **لە ئامێدیڕا** (لە وێڕا بەپێ هاتووین). (لە خۆڕا دڵی گۆڕاوە).

وە: لە چوارچراوە (لە وێوە هاتووین).

ەوە: بە ماڵەوە (بە ماڵەوە ڕۆیشتین).

(جارێکی تر نووسیمەوە). (خانووەکەم کڕییەوە).

- **سەرنج**: پاشگری (دا) جیایە لە وشەی (دا) کە فرمانە و چاوگەکەی (دان)ە.

وەک: **تیرێکی لە دڵی دا. تیرێکی لە دڵی داوم.** ئەم (دا)یەی فرمان بەجیا دەنووسرێ.

چواردەیەم: گیروگرفتی پێشگرەکانی (هەڵ. دا. ڕا. وەر. دەر)

١– ئەم پێشگرانە کاتێ دەچنە سەر چاوگ یان فرمان یان هەر حاڵەتێکی تر، پێیانەوە دەلکێن بەمەرجێ جێناوی لکاو نەکەوتبێتە نێوان پێشگر و وشەکەی دوای خۆی. وەک:

* چاوگ:

هەڵ: هەڵکردن. هەڵگرتن. هەڵکورمان. هەڵکێشان.

دا: دابڕان. داخستن. داڕمان. داکردن.

ڕا: ڕاگرتن. ڕاکێشان. ڕاپەرین.

وەر: وەرگرتن. وەرسووڕان.

دەر: دەرکردن. دەرهێنان.

* فرمان:

هەڵ: هەڵگرە. هەڵمەخە. هەڵکشێ.

دا: دانێ. دامەبڕە.

ڕا: ڕاکێشە. ڕامەپەڕێنە.

وەر: وەرگرە. وەرسووڕێنە.

دەر: دەربێنە. دەرخە.

* حاڵەتی تر. وەک:

هەڵکشاو. هەڵنەکشا. دانراو. ڕاپەڕیو. ڕانەپەڕیو. وەرگرتوو. وەرگرتە. دەرخراو. دەرکراو.

٢– ئەگەر جێناوی لکاو کەوتە نێوان پێشگر و فرمانەکەی دوای خۆی ئەوا بەجیا دەنووسرێن و جێناوەکە بە پێشگرەوە دەلکێنرێ.

هەڵ: هەڵم گرن. هەڵیان کەن. هەڵمان کێشن. هەڵمان مەواسن.

دا: damaman نەنایە.

ڕا: ڕایان دەگرین. ڕام کێشە. ڕام پەڕێنە. ڕاشیان پەڕێنن.

وەر: وەرمان گرتایە. وەری نەگری. وەریان سووڕێنەوە.

دەر: دەریان پەڕاندین. دەری خە.

پازدەیەم: گیروگرفتی وشەی لێکدراو.

ئەگەر وشەی دووەم لە دۆخی فرماندا بوو، بەجیا دەنووسرێن:

ڕێک دەکەوین. پێکیان هێناینەوە. پێک نەهاتین. یەکیان نەگرتووە. دەستمان نەکەوت.

بەڵام ئەگەر وشەی دووەم لە دۆخی چاوگ یان حاڵەتی تردا بوو ئەوا هەردوو وشەکەوە بە یەکەوە دەلکێنرێن.

وەک: **ڕێککەوتن. پێکهاتن. یەکگرتن. دەسخستن. یەکگرتوو. دەسکەوتوو. پێکهاتە.**

شازدەیەم: ئامرازی (ش)ی تەئکید کەوتە هەر شوێنێکی وشەوە دەبێ بە بەشێک لە وشەکە و نابێ بە هۆی لەتبوونی وشەکە. وەک: **بشتەوێ ناتدەمێ. نەشخۆی**. گوتی دێم... **نەشهات. نەشمانگرتن. بشمانبەن.**